

ÖZGÜRLÜK NEDİR, ÖZGÜR İRADE NEDİR?...

Münir Aktolga
Ağustos 2013

“Birey”, “bireysel özgürlük”-“özgür birey”..son zamanların en çok kullanılan kavramları bunlar!. Özellikle “Gezi” olaylarından sonra siyasi literatürü de işgal eder oldu artık bu türden kavramlar..”Gezi hareketi”nin, “bireysel özgürlükleri” için sokağa çıkan “özgür bireylerin” tepkisi olduğu söylendi hep!..Bu böyle midir değil midir bu ayrı bir tartışma konusu. Bu konuda benim görüşüm açık zaten: Varoluş zeminlerinin ayaklarının altından kayıp gittiğini hisseden batıcı elitlerin iyi eğitim görmüş çocukları, yetiştikleri kültürel ortamın ürünü olan “özgür birey” kimliklerini ve buna bağlı olarak sahip oldukları “bireysel özgürlüklerini” “kaybetmek” üzere olduklarını hissederek, bunları savunmak için bir tür “nefsi müdafaa” hareketine girişmişlerdir, “Gezi” denilen olay budur!..Eski kapıkulu-devşirme isyanlarının modern koşullar altındaki bir devamıdır. Jöntürklükten başlayarak, önce “İttihatçı”, daha sonra da Kemalist- “sağcı”, ya da “solcu” kimlikleri altında sahnede olan batıcı- Devletçi elitlerin, eski pozisyonlarını kaybetme tehlikesiyle karşılaşınca başvurdukları (27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat gibi) eski tipten isyanlarının -21.yy koşulları altında- “bireysel özgürlüklerini” savunmak amacıyla sokağa çıkan “özgür bireylerin” hareketi şekline dönüşmesidir!. Eskinin, kendini yeniden üretmesi anlamında da “modern” ve “ilerici” bir harekettir! “Bireysel özgürlüklerinin” farkında olan modern pozitivist dindarların¹-“bireylerin”, 21.yy sivil toplumunun en önemli silahı olan “bireysel özgürlükleri savunma” silahını çekerek “öteki Türkiye’ye” karşı giriştikleri bir isyan hareketidir!.Daha başka bir deyişle de, bilgi toplumuna giden yolda “birey”, “bireysel özgürlük” gibi modern zamanların öne çıkarılarak savunulması gereken kavramlarının, yanlış yerde durduğu zaman nasıl kendi zıttına dönüşebileceğini gösteren çarpıcı bir örnektir! Bir yanda, Doğu-Batı sentezinden aldığı hızla öne çıkan gelişmiş bireylerin açtığı yolda bilgi toplumuna doğru evrilen bir süreç, diğer yanda ise, artık kendini üretemez hale gelen ulus devlet+tekelci kapitalizm zeminine endeksli Batı medeniyetine özgü kültürel bilgi temelinin, gelişmiş bireyi pozitivist süper egoist birey haline dönüştürdüğü başka bir süreç!.Önümüzdeki tablo, bu tablo içindeki insan malzemesi budur!..

Bu çalışma özel olarak bir Gezi Hareketi eleştirisi olmayacak!. “Özgürlük”, “birey”, “bireysel özgürlük” kavramlarını doğada ve toplumdaki halleriyle ontolojik bir zeminde ele almak istiyorum. Ortaya çıkan sonuçları isteyen istediği şekilde kullanabilir!..

Evet “özgürlük” nedir?

“Özgürlük”, genel olarak, herhangi bir dış kuvvetin etkisi altında olmadan-herhangi bir bağımlılık ilişkisi içinde olmadan-davranabilmek-hareket edebilmek-anlamına geliyor. Ama, mutlak anlamda bir “bağımsızlık” da değil burada söz konusu olan; bağımlılık içinde bir bağımsızlık.. “Özgür irade” ise, başkalarının iradesine tabi olmadan, ne yapacağına kendi nefsinle-kendini olarak karar verebilmek.. “Özgür davranış” da, “özgür iradeyle” alınan kararların hayata geçirilebilmesi, belirli bir amaca yönelik olarak özgürce hareket edebilmek oluyor..

¹ Pozitivizm, bilimi din haline getirerek Tanrının yerine bilimi koyan elitist ideolojinin ürünü zihinsel bir virüstür. „Batılılaşma“ adı altında başlayan kültür ihtilalinin ürünü olarak bu virüs daha sonra „hayatta en hakiki mürşid ilimdir“ sloganıyla bilime tapan batıcı yeni nesiller yetiştirme anlayışı olarak ortaya çıkar. Süreç içinde devamlı kılık değiştirerek kendini ifade eden bu virüsün her aşamada o anın sınıf mücadeleleri süreciyle de uyum halinde olduğunu görürüz. Şimdiye kadar „sağcı“, „solcu“, „liberal“ versiyonlarıyla yetinerek toplumsal hayatı etkileyen bu zihinsel virüsün, çevreye uyumun gereği olarak mutasyona uğrayıp daha „modern“-„çağa uygun“ kimlikler üretmeye çalıştığına şahit oluyoruz.

Yukarda birbiriyle çelişen iki süreçten bahsettik ve dedik ki ! “Bir yanda, Doğu-Batı sentezinden aldığı hızla kendi varlığında yok olma bilincini üreterek öne çıkmaya başlayan gelişmiş bireylerin açtığı yolda bilgi toplumuna doğru evrilen bir süreç, diğer yanda ise, artık kendini üretemez hale gelmiş olan Batı medeniyetine özgü, gelişmiş bireyi pozitivist süper egoist birey haline dönüştüren başka bir süreç!.Görüyorsunuz, iki tür “birey” ve “özgürlük” anlayışı daha işin başında, özgürlüğün tanımını yaparken çıkıyor ortaya!

Batı toplumlarının tarihsel gelişme süreci içinde anlam kazanan “birey” ve “bireysel özgürlük” anlayışı, günlük hayatta bizim “egoist-bireyci” olarak tanımladığımız “kendinde şey” olarak varolan birey anlayışıdır. Yani, varolmak için herhangi bir dış unsurla ilişkiye-etkileşmeye ihtiyaç duymayan, önceden, “objektif mutlak gerçeklik” olarak varolan bir “birey”, ve hepsi de bu türden “kendinde şey” unsurlar olan “bireylerin” kendi aralarındaki ilişkiler-etkileşmeler zemininde anlam kazanan bir “bireysel özgürlük” anlayışı.

Tabi bu anlayış burada kalmaz. Koordinat sistemini kendi üzerlerine koyarak kendilerini egosantrik bir biçimde tanımlayan “bireylerden” oluşan “sınıfların”-“toplumların” dünyaya bakış açıları olarak da ortaya çıkar (bu durumu açıklayabilmek için ben genellikle hep patateslerden oluşan patates çuvalı metaforunu kullanırım). Kendini ve içinde bulunduğu sınıfı, toplumu bu türden egosantrik bir anlayışla tanımlayan bu “birey”, “doğa”ya baktığı zaman orada da aynı şeyleri görür!. Yani, onun adına “doğa”, ya da, daha da genişleterek “evren” dediği şey de, son tahlilde, herbiri “önceden” “objektif mutlak gerçeklik” olarak varolan “kendinde şey” varlıklardan oluşan bir patates çuvalı gibidir.

Özellikle felsefi bir sorun söz konusu olduğu zaman ben önce hemen doğaya dönerim ve problemin bu düzeyde nasıl ortaya çıktığını görmeye çalışırım. Çünkü, bu alana indiğiniz zaman, koordinat sistemini kendi üzerinize koyarak ürettiğiniz sübjektif yaklaşımları açığa çıkarmak daha kolaydır. Örneğin, bir elektronun “kendinde şey objektif varlığından” bahsedebilmek için elinize ölçü aletlerinizi alarak onun üzerinde belirli işlemler yapmanız gerekir. Yani öyle sadece laf üreterek, ya da sübjektif tahlillerle yetinerek bir elektron üzerinde ahkam kesemezsiniz!. Ama bunu yaptığınız zaman da, hemen sizin o “objektif mutlak gerçeklik” dediğiniz şeyin ne olduğu-ya da ne olmadığı ortaya çıkar!. Ortaya çıkan bu sonuçları da, doğa bilimleri söz konusu olduğu zaman kabul etmek zorunda kalırsınız. Çünkü, “üzümünü ye bağını sorma” hesabı, onun sonuçlarından herkes yararlanır!. Ama, toplumsal düzeyde, özellikle de sınıf mücadeleleri alanında herkes dünyaya kendi varoluş koşullarını-çıkarlarını temel alan koordinat sistemlerinden bakmaya devam eder!. Bu nedenle, isterseniz biz gene öyle yapalım ve önce doğaya dönerek işe başlayalım, bakalım orada nasılmış bu “birey”-“bireysel özgürlük” anlayışı.

Evet, doğaya dönerek işe başlıyoruz:

Bu durumda altı çizilmesi gereken iki nokta var. Birincisi; “herhangi bir dış kuvvetin-iradenin-etkisi altında olmamak-herhangi bir bağımlılık ilişkisi içinde olmamak”. İkincisi de, “kendi nefsinle-kendin olarak karar verebilmek”. Önce birinciden başlayalım ve “herhangi bir dış kuvvetin etkisi altında olmamak-bir dış iradeye bağımlı olmamak” doğada ne anlama geliyor bunu bir görelim. Sonra da, “bağımsız olmakla” “kendin olarak varolup karar verebilmek” arasındaki ilişkiyi ele alacağız.

Bugün, fizik kitaplarındaki yerini halâ muhafaza eden anlayışa göre, doğada, “herhangi bir dış kuvvete bağlı olmadan”, yani “herhangi bir bağımlılık ilişkisi içinde olmadan” “özgürce yapılan hareket” deyince ilk akla gelen şey “atalet hareketidir”. Burada, atalet hareketinden kasıt ise, Galile’nin “düzgün doğrusal hareketi” oluyor : “Herhangi bir cisim, eğer bir dış kuvvetin etkisi altında değilse, duruyorsa durduğu yerde durmaya, hareket halindeyse de mevcut hareketini devam ettirmeye çalışır”..İlk bakışta, “hah işte bak, gördün mü, ‘kendinde şey’-‘objektif mutlak gerçeklik’ olarak varolmak budur işte” diyesi geliyor insanın, değil mi!!..Ama tabi bu yanıltıcı bir durum, çünkü aslında doğada bu

türden bir hareket yoktur! Yani, herhangi bir dış kuvvetin etki alanı dışında “kendiliğinden varolan” bir hareket söz konusu olamaz. Çünkü, doğadaki bütün sistemler açık sistem olduğu gibi, bütün hareketler de karşılıklı etkileşmenin-ilişkinin sonucudur.. Sadece, günlük hayatımızın akışı içinde kısa mesafeli mekanik hareketler için böyle bir şeyden bahsedilebilirdi! Bu nedenle, günlük hayatımızda işimize yaradığı için belirli bir kullanım değeri olan bu tanımlı halâ muhafaza ederiz! Ama sonuç açıktır, doğada, varolmak için başka hiçbir etkene ihtiyaç duymayan, “objektif mutlak gerçeklik” olarak varolan “kendinde şey” varlıklar ve hareketler diye birşey yoktur!..

Peki, belirli bir kuantum seviyesinde bulunan bir elektron ve onun hareketi ne oluyor o zaman? Bu durumdaki bir elektron belirli bir kuvvetin etkisiyle, ona bağımlı olarak mı hareket etmektedir?. Ya da, Dünyamızı ve onun Güneşin etrafındaki hareketini ele alalım; dünya hangi kuvvetin etkisi altında-hangi kuvvete tabi-bağımlı olarak hareket etmektedir?..

Bir ipin ucuna bir taş BAĞLAYARAK başımızın üstünde döndürmeye başlıyoruz! İşte, bir kuvvete tabi olarak, onun-başkasının iradesine tabi olarak- hareket etmek budur. Bu mudur yani şimdi herşey? Tıpkı elimizle ip aracılığıyla o taşı döndürmemiz gibi, elektron da, çekirdek tarafından uygulanan elektromagnetik bir kuvvete bağlı olarak mı-onun iradesine tabi olarak mı-dönmektedir!. Ya da, Dünyamız da Güneşin uyguladığı bir “çekim kuvvetine” tabi olarak mı hareket etmekte-dönmektedir?

Elbette ki hayır!! Çünkü, kuvvet sarfetmek enerji harcamak anlamına gelir. Eğer atomun çekirdeği elektronu döndürmek için bir kuvvet sarfediyor olsaydı, bir süre sonra, enerji kaybından dolayı artık bu işi yapamayacak hale gelecekti ve bu durumda elektron da pat diye çekirdeğin üzerine düşecekti!.Ayrıca, böyle birşey, bir dış kuvvetin etkisi altında bulunan ivmelendirilmiş bir elektronun etrafa elektromagnetik enerji yayacağını söyleyen elektromagnetik teoriye de aykırı olurdu! Sonra eğer, Güneş de Dünyayı döndürmek için bir enerji sarfediyor olsaydı, o da gene bir süre sonra enerji kaybedeceği için bu işi yapamaz hale gelecekti ve Dünya da Güneşin üzerine düşerek yok olup gidecekti! O halde nasıl açıklayacağız bütün bu durumları? Elektron ve Dünya hiçbir dış kuvvete tabi olmadan “kendinde şey” varlıklar olarak mı dönmekte-varolmaktadırlar? Bu mudur sonuç! Gene kocaman bir hayır!

Elektron ve çekirdek-aynı şekilde Dünya ve Güneş de- karşılıklı ilişki- etkileşim sonucunda oluşan bir denge durumuna bağlı olarak, bağımlılık içinde bağımsızlık şeklinde tanımlayabileceğimiz izafi bir varoluşa-harekete sahiptirler. İşte, bir elektronun çekirdeğin etrafında (ya da, Dünya söz konusu olunca, Dünyanın Güneşin etrafında) belirli bir dış kuvvetin etkisine tabi olmadan yaptığı hareketin anlamı budur. Belirli bir anda, belirli bir uzay-zaman koordinatına tabi olmadan yapılan bu türden hareketler de (her ne kadar klasik fizikte bunlar “düzgün dairesel ivmeli” hareketler olarak tanımlansalar da) bana göre aslında gerçek anlamda atalet hareketidirler. Çünkü, doğada yön diye (sağ, sol, ön, arka, ya da “düzgün doğrusal” diye) birşey yoktur! Neden uzayda “düzgün doğrusal” bir hareket yapınca bir elektronun hareketine “bu bir atalet hareketi” diyoruz da, onun çekirdeğin etrafındaki hareketine ivmeli (“düzgün dairesel”) hareket gözüyle bakıyoruz? Neymiş, hız vektörel bir büyüklükmüşte, yön değiştiği için o da otomatikman değişiyormuş! Kafada hep o dönmekte olan ipe bağlı taş örneği olunca tabi bu türden yorumlar kaçınılmaz hale geliyor! Halbuki, yörünge hareketi yapan bir elektronla uzayda “düzgün doğrusal” olarak hareket etmekte olan bir elektron arasında hiçbir fark yoktur!.

İşte, doğada, bir dış kuvvete tabi olmadan özgürce gerçekleşen atalet hareketlerinin anlamı budur. Bu konuyu daha önce ayrıntılı olarak www.aktolga.de 3. Çalışma’da ele almıştık. İlgili duyanlar oraya dönebilirler. Burada işin ayrıntılarına girmiyorum, çünkü konu bu değil..

Bütün sistemler, evrensel varoluşun-hareketin- bütün biçimleri, daima, en genel hatlarıyla iki temel varoluş biçimine sahip olurlar: Belirli bir denge durumu içinde izafi

varoluşu temsil eden atalet hareketi, ve bir durumdan bir başka duruma geçerken gerçekleşen, gene izafi ivmeli hareket. Bunun dışında başka birşey yoktur! Hareket denince bu, ya belirli bir denge durumu içinde (denge, karşıtların birliğiyle oluşur), izafi olarak kuvvetten arınmış bir ortamda gerçekleşen bir atalet hareketidir (yani, bağımlılık içinde bağımsız olarak gerçekleşen bir harekettir), ya da, iki denge durumu (state-zustand) arasındaki gidiş gelişler-iniş-çıkışlar esnasında gerçekleşen ivmeli bir hareket.

Doğada, bir dış kuvvete tabi olarak- onun zoruyla gerçekleşen hareketler:

Doğada, bir dış kuvvete tabi olarak-ona bağımlı bir şekilde, onun zoruyla gerçekleşen hareketlere en güzel örnek, o, ipe bağlı olarak dönmekte olan taş örneğidir (Sadece bu değil tabi, belirli bir kuvvete tabi olarak $K = \text{Kütle} \times \text{İvme}$ 'ye göre gerçekleşen bütün diğer hareketler de son tahlilde bu kategoriye girerler). Burada herşey son derece açıktır. Dış kuvveti uygulayan kaynak sürekli enerji harcıyarak kuvvetin uygulandığı nesneye bir ivme-hareket-kazandırmaktadır.

Dönmekte olan taş örneği üzerinde yoğunlaşırsak, bu durumda taş kendi özgür iradesiyle değil, onu etkileyen kuvvete tabi olarak hareket etmekte-dönmektedir. Taşa kalsa, taşın özgür iradesine kalsa, o bir an önce fırlayıp gitmek ister!. Nitekim, aradaki ipi kestiğiniz an olacak olan da budur!.. (Toplumsal düzeyde bütün o köleci sistemlerden tutun da, sömürge sistemlerine kadar, bunların hepsinin diyalektiği aynıdır).

Bağımlılık içinde bağımsız bir şekilde-özgürce gerçekleşen hareketlere gelince:

Doğada bir dış kuvvete tabi olarak gerçekleşen hareketlerin dışında, bağımlılık ilişkisi içinde bağımsız bir şekilde özgürce gerçekleşen ikinci türden (ivmeli) hareketler, bir sistemin çevreden gelen etkileri (madde-enerji-informasyon şeklinde) sahip olduğu bilgilerle değerlendirip-işleyerek çevreye karşı bir reaksiyon şeklinde (kendisi olarak) gerçekleşirken onun varoluş biçimi olarak ortaya çıkan hareketlerdir. Bu türden ("devrimci") hareketler daima, iki durum arasında, birinden diğerine geçiş süreci boyunca meydana gelirler. Öyle ki, kendin olarak gerçekleşmeyle, özgür iradenle hareket etmek aslında bir ve aynı şeydir. Yani, kendin olarak gerçekleşirken bu işi özgürce yapmış olursun. Yoksa gene, kendi nefsiyle önceden mutlak bir gerçeklik olarak varolan varlıkların-nesnelerin (varlığı kendinden olan "kendinde şey" "profesyonel devrimcilerin") daha sonra ortaya çıkan "değiştirici" hareketleri değildir burada söz konusu olan!

Burada bütün mesele, dışardan gelen madde-enerji-informasyon sistemin içindeki bilgiyle değerlendirilip-işlenirken, bu süreç içinde, sistemin, kendisi olarak, belirli bir varoluş biçimiyle-bir hareket şeklinde ortaya çıkmasına-gerçekleşmesine-yeniden yaradılışına-dayanıyor. Yani, dış kuvvetin iradesine-etkisine tabi olarak sürüklenmiyorsun da, bu etkiyi işleyerek, ona karşı bir reaksiyonla birlikte kendin olarak gerçekleşmiş-yeniden yaratılmış oluyorsun.

Buradaki, "kendin olarak gerçekleşerek özgürce hareket etmenin" bilişsel, ya da duygusal anlamda "bilinçle", "bilinçli olmakla" falan alakası yoktur! Bu, canlı cansız bütün varlıkların çevreyle ilişki-etkileşme içinde yaratırken kendilerini de yarattıkları evrensel izafi varoluş halidir. Duygusal, ya da bilişsel anlamda bilinç dediğimiz şey daha sonra bunun üzerine geliyor.

Örneğin, doğada serbest olarak yaşayan bir hayvan özgürdür, özgürce hareket etmektedir; ama, hayvanat bahçesinde bir kafeste yaşayan hayvan özgür değildir! Niye? Çünkü o demir kafes onun özgür iradesini engelleyen zorlayıcı bir dış kuvveti temsil etmektedir de ondan. Doğal denge içinde hayvan, çevreden gelen etkileri sahip

olduğu bilgilerle işleyerek kendine bir denge kurar ve bu denge içinde izafi bir özgürlüğe sahip olur, özgürce hareket eder. Aslında bu onun varoluş koşuludur zaten.

Bir elektronun, dışardan gelen bir fotona bağlı olarak başka bir kuantum seviyesine geçmesi hali de böyledir; bu durumda o da gene izafi objektif gerçeklik bir varlık olarak bağımlılık içinde bağımsız bir şekilde, özgürce, özgür iradesiyle hareket etmektedir!.(Bu konuda daha geniş açıklamalar için www.aktolga.de 3. Çalışma..)

“İrade”, çevreden gelen informasyonları sahip olduğun bilgilerle değerlendirip işleyerek “kendini” yaratırken çevreye karşı reaksiyon oluşturabilme yeteneğidir. Aslında bu, bir yerde, varolabilme yeteneği-kabiliyeti anlamına geliyor. Çünkü, bu işi yaparken- yapabiliyorsan kendin olarak da gerçekleşerek varolabiliyorsun; bu şekilde, çevreyle kurulan etki-tepki dengesi içinde varlığını sürdürebiliyorsun. Bir atomdan, tek bir hücreye, çok hücreli bir organizmadan, topluma ve astronomik sistemlere kadar bütün sistemlerin “varoluş” hikayelerinin özü budur...

Bir başka tür özgürlük hali daha vardır!..

Birinci türden özgürlük, tıpkı o, belirli bir kuantum seviyesinde bulunan elektronunki gibi, “farkında olmadan” sahip olduğumuz potansiyel varlığımıza ilişkin izafi varoluş halidir. Yani, kendimizden bile bağımsız olarak sahip olduğumuz özgürlüktür! Çünkü bu durumda (atalet halinde), çevreyle etkileşmede-ilişkilerde bir denge² söz konusu olduğundan, çevreye karşı reaksiyon olarak ortaya çıkan bir benlikten-“kendimizden” de-self- bahsedilemez.³(Derin uyku, ya da koma hali..)

Belirli bir kuantum seviyesinde bulunan bir hidrojen atomunu düşününüz. Bu durum, elektronla proton arasındaki bir denge halini ifade etmektedir. Bu durumda, elektron ve proton birbirlerini potansiyel-virtüel-kuvvetlerle (fotonlarla) eşit olarak etkilediklerinden, sonuç olarak her ikisi de birbirlerine karşı potansiyel bir bağımlılık ilişkisi içinde, birbirlerinden bağımsız bir şekilde özgürce hareket etmektedirler. Bu durumda artık, arada bir etkileşme-madde-enerji-informasyon alış veriş- olmadığı için, dışardan gelen etkiye karşı bir tepkiden-reaksiyondan (ve buna bağlı olarak anlam kazanan objektif gerçeklik anlamında bir varoluştan) da bahsedilemez. Bu haliyle elektron, onun potansiyel varlığını-gerçekliğini temsil eden bir “İhtimaldalgasından” başka birşey değildir⁴..

Burada altı çizilmesi gereken nokta, bu durumdaki bir elektronun, bizim düşündüğümüz anlamda, uzay zaman içinde objektif gerçeklik olarak varolan bir elektron olmadığıdır!. Bu haliyle o, sadece, belirli bir konfigürasyon uzayına yayılmış bulunan “potansiyel bir gerçekliktir”! Bu nedenle, artık onun “özgür iradesinden” bahsetmek de mümkün değildir.. Olmayan bir nefsin (objektif gerçekliğin) özgür iradesinden de bahsedilemez! Yani, belirli bir kuantum seviyesinde bulunan “özgür” bir elektron, özgür iradeden yoksun bir elektrondur! Ne zaman, nerede, hangi noktada olacağı bilinmeyen-belli olmayan (bunu onun kendisinin de bilmediği, bu konuda bir iradesinin oluşmadığı!), belirli bir andaki enerjisi, momentumu belirsiz olan-potansiyel bir varlığın ne kadar özgür bir iradeye sahip olduğu söylenilebilir ki; ama bu süreç içinde o tam olarak özgürdür, bağımsızdır, bundan hiç şüphe yok! (Bir metafor olarak bunu, koma, ya da derin uyku halinde bulunan bir insanın varoluş biçimine benzetebiliriz! Bu durumda da gene insanın nefsi-benliği oluşmaz..)

² Bu “denge”de tabii izafi bir dengedir! Bu konuyu daha önce ele aldığımız için burada her seferinde aynı şeyi tekrarlamıyoruz! Bu evrende yer alan bütün gerçek sistemler açık sistemlerdir. Bu nedenle, mutlak denge-atalet hali-diye birşeyden bahsedilemez. Herşey, izafi bir birlik zemininde dış dünyayla etkileşmeye bağlı olarak gerçekleşen bir mücadele halinden ibarettir.

³ İnsan söz konusu olunca, bu hal, derin uyku ve koma halidir. Bu durumda bir benlik-self- oluşmaz. Bu konuyu da daha önce ele aldık, www.aktolga.de 2,6.Çalışmalar..

⁴ Bu konuda geniş açıklamalar için bak www.aktolga.de 3.Çalışma..

Öte yandan, aynı elektron, dışardan gelen amaca uygun-belirli frekansta- bir fotonun etkisini değerlendirip işleyerek başka bir kuantum seviyesine geçerken de, o an ortaya çıkan izafi objektif gerçeklik varlığıyla, kendisi olarak, kendi iradesiyle özgürce bir harekete sahip olur. Dikkat ederseniz, bu durumda onun sahip olduğu “özgür irade” ve “özgürlük”, tamamen, dışardan gelen fotonun-informasyonun değerlendirilmesi sonucunda-bu değerlendirmeye bağlı olarak ortaya çıkan izafi bir varoluş halidir. Çünkü artık ancak o an ortada, etkileşme süreci içinde yaratılan objektif gerçeklik olarak bir elektron vardır!(Kusura bakmayın, bu paragrafı daha anlaşılır şekilde, daha başka türlü yazmayı başaramıyorum!. İşin ayrıntılarına girmek isteyenler lütfen www.aktolga.de deki 3. Çalışmaya bakabilirler)..

Bu iki durumu, özgürlük ve bağımsızlığın bu iki biçimini birbirinden ayırabilmek gerekiyor. Aslında her iki durumda da mutlak “bağımsızlık” diye birşey yoktur. Söz konusu “bağımsızlık” daima “bağımlılık” ilişkisi içindeki bir “bağımsızlıktır”.

Atalet halinin potansiyel gerçekliği içinde benlik-nefs oluşmadığı için, bu durumda aslında “bağımlılığın” ya da “bağımsızlığın” da bir anlamı kalmaz; çünkü ancak objektif gerçeklik olarak varolan bir şeyin “bağımlılığından”, ya da “bağımsızlığından” bahsedilebilir!. Hani o, “dağ nerde, yandı bitti kül oldu” hikayesi var ya, aynen onun gibi birşeydir bu! Bu nedenle, mutlak anlamda “birey” diye birşey olmadığı gibi, bu şekilde, olmayan varlıkların-bireylerin “tam bağımsızlığı”, ya da “özgürlüğü”-“özgür iradeleri”- diye birşey de yoktur!.

Objektif gerçeklik alanı içinde bir anlama sahip olan “bağımlılık ilişkisi içinde özgürce-özgür iradeyle varolmak-davranmak” kavramını biraz daha açalım:

“Belirli bir amaca yönelik olarak davranmak” diyoruz, ne demektir bu? Bilinç dışı-bilinçli ayırımını bir yana bırakarak, olayı bilgi işlemesi açısından genel olarak ele almaya çalışalım:

Herhanbir bir sisteme (canlı cansız farketmiyor) “dışardan”-çevreden bir bilgi (i) geliyor. Bu bilgiyi alan sistemin içindeki bilgiyi tasarrufu altında tutan unsur (A) aslında sisteme ait olan bu bilgiyi kullanarak hemen bir reaksiyon-modeli hazırlar ve sonra da gerçekleştirilmesi için bunu sistemin motor gücüne verir ki, o da (B) bunu hayata geçirerek “davranış” adını verdiğimiz çıktıyı oluşturur. Bütün o, “bilinçli” ve “bilinç dışı” davranışların işleyiş mekanizmalarının özü-esası budur. Bir elektron da bu şekilde davranır, tek bir hücre de, bir hayvan da (Sakın “atomun içinde de bilgi mi olurmuş” demeyin! Atomun içindeki bilgiden kasıt, elektronlarla çekirdek arasındaki elektromagnetik ilişkilerle kayıt altında tutulan bilgidir. Yoksa, dışardan gelen bir fotona karşı nasıl reaksiyon göstereceğini nereden bilecekti atom!.) . Çünkü, bütün varlıklar, son tahlilde, bir bilgi işlemesi sistemidir; çevreden gelen bilgiyi kendi içlerindeki bilgiyle değerlendirip işlemek ve sonra da bir reaksiyon oluşturmak bütün varlıkların varoluş biçimidir-fonksiyonudur. Herşey, her an, kendince, bu işleme-fonksiyonu yaparken varolmuş olur.

Şimdi, bu açıdan bakınca, yukardaki soruyu şöyle de formüle edebiliriz: Mademki herşey son tahlilde bir bilgi işlemesi sistemidir, o halde, çevreden gelen bilgiyi işlerken varolan bir sistem (bir insan, ya da bir elektron) bu durumda-bu işi yaparken özgür iradesiyle mi hareket etmektedir?

Yukardaki mekanizmayı-işleyişi göz önünde tutarak soruya cevap arayalım: Bir sistemin çıktısı (cevabı), bilgi işlemesi sistemin içine girişleriyle birlikte başlayan sürecin sonucudur. Bu nedenle, bir sistemin “karar vermesi” ve bu karar doğrultusunda bir davranış içine girmesi tamamen dışardan gelen bilgiyle (i) ilgilidir. Burada “amaç” (objektif olarak), (i)’nin değerlendirilip-işlenmesi sonucunda ortaya çıkan hedefe ulaşmak oluyor. “Karar”, bu işin

nasıl yapılacağına dair davranış modelinin geliştirilmesi, “davranış” da, alınan bu kararın motor sistem aracılığıyla uygulanmasıdır.

Şimdi tekrar başa dönerek soruyoruz, objektif izafi gerçeklik olarak varolma sınırları içinde “özgür irade” nedir, “özgürce davranmak” nedir? Ya da, var mıdır böyle birşey?

Yukardaki örnekte (i)'ye kaynak teşkil eden nesne ile gelen bilgiyi değerlendiren A-B sistemi, etkileşme öncesinde, birbirleri için potansiyel gerçeklik durumundadırlar. Bu nedenle (i), yani bilgi, ancak söz konusu nesne ile A-B sistemi arasında bir etkileşme başladığı an A-B için objektif bir gerçeklik haline gelir. Ve bu andan itibaren başlayan süreç de artık tamamen (i)'ye kaynak olan nesne ile A-B sistemine ilişkin bir süreçtir. Yani, bu andan itibaren, A-B sisteminin karar vermesi ve bu kararı uygulayarak bir davranış haline getirmesi, artık sadece A-B ye ait bir özellik-yetenek- olmaz; bu, (i)'ye kaynak olan nesne ile A-B sistemine ait bir özellik-yetenek olarak ortaya çıkar.

Peki, bu durumda, karar veren ve uygulayan kim oluyor?

Bir örnek: Diyelim ki, bir döner büfesinde dönercilik yapıyoruz (ben bu işi yirmi sene yaptım !) ve bir müşteri geldi, “iki döner” istedi!. “Sadece salatalı olsun, sos-acı falan istemiyorum” diye de ekledi! Şimdi bu durumda, müşteri-satıcı mekanizması nasıl işliyor onu görelim:

Müşteri gelmeden önce müşteri ve satıcı birbirleri için potansiyel gerçeklik durumundadırlar. Müşteri gelip “merhaba” dediği an ilişki başlıyor; yani o ilk merhaba'yla birlikte bunlar birbirlerini (birbirlerine göre) objektif gerçeklik haline dönüştürmüş oluyorlar! Dönere ilişkin bilgi ise (i) “ilk durumdan” itibaren sistemi harekete geçiren “girdi” rolünü oynamaktadır. Bunun ardından, önce hemen satıcının kafasında (A) bir davranış modeli oluşur (nasıl bir döner yapacağına ilişkin nöronal bir ağ oluşup aktif hale gelir), sonra da bu nöronal model satıcının motor sistemine (B) verilir ve davranış haline getirilir, satıcı döneri yapmaya başlar. **Bu durumda ortaya çıkan sonuç, müşterinin isteğine-iradesine bağlı olarak ortaya çıkan- satıcının “özgür iradesiyle” yaratılmasına katkıda bulunduğu bir SENTEZDİR. O halde tekrar soralım: “Özgür irade” nedir?**

“Özgür irade”, yani ne yapacağına kendinin-kendin olarak- karar verebilmesi, varlığı kendinden menkul-metafizik bireylerin, “kendinde şey” varlıklar olarak, “hiçbir etkene bağlı olmaksızın” kendiliklerinden- mutlak bir şekilde karar verebilme yeteneği değildir! Böyle birşey yoktur! “Özgür irade”, daima, bir SİSTEM GERÇEKLİĞİDİR-özgür davranış da, gene daima bir SİSTEM DAVRANIŞIDIR. “İrade” demek, kendi isteğinle karar verebilmek demektir. Ama görüyorsunuz, daha işin başında, o “kendin”-“kendi isteğin” dediğin şey bile ancak dışardan gelen etkilere karşı bir reaksiyon olarak oluşuyor. Yani öyle “kendin” (self) diye, ne yapacağına mutlak anlamda “kendisi” karar veren “mutlak bir gerçeklik”-varlığı kendinden menkul bir benlik- söz konusu değildir.

Dikkat edilirse burada daima iki temel faktör bulunuyor. Dışardan gelen bilgi-çevre-ve bu bilgiyi işleyen, belirli bir bilgi temeline sahip bir sistem. Sonuç, daima bu iki unsurun etkileşiminin ürünü oluyor.. Bu yüzden, “özgür irade” demek, “kendinde şey” olarak “tam bağımsız” bir şekilde karar verebilmek demek değildir! Baskı altında olmadan, herhangi bir dış kuvvete tabi olmadan karar verebilmek demektir. Burada altı çizilmesi gereken nokta, “kendi isteğimiz” denilen iradenin “kendinde şey” olarak varolan egozentrik bir benlikten kaynaklanmadığıdır!. Benliğimiz, çevreyle ilişki içinde oluşuyor. İsteklerimiz de, özgürce gerçekleşen bir “bağımlılık” ilişkisi içinde “bağımsız” bir şekilde ortaya çıkıyor..

Bir örnek verelim: Su içmek istiyoruz! Bu nedir şimdi? “Benim”-kendinde şey anlamında- “özgür iradem”midir burada su içme isteğini belirleyen? Hayır! Öyle “ben” diye metafizik bir varlık falan yok ki benim içimde! İzafe bir gerçeklik olarak “benimle” (benim organizmam ile) su-çevre- arasındaki ilişkidir işin altında yatan. Organizma-çevre ilişkisinde organizmanın su dengesi bozulduğu an bu durum hipotalamusa bildirilir ve organizmanın “Homeodinamik” sistemi çalışmaya başlar, bu işleyişin sonucu da çalışma belleğinde nöronal düzeyde bir aksiyon potansiyeli olarak “su içme isteği” şeklinde kendini ifade eder, olay budur. Yani, su içme isteği, kapalı bir sistem olarak “benim organizmama” ilişkin, mutlak anlamda özgür bir iradenin sonucu değildir!. Organizma-çevre sistemine ait bir durumdur-sentezdir.

Burada, “özgür bireyler” olduklarını söyleyen Gezicilerin, “benim bedenim ben karar veririm” anlayışlarını okuyucunun yorumuna bırakıyorum!.Dikkat ederseniz, bu sözün altında herşeyi kapsayan bir bakış açısı-bir dünya görüşü yatıyor. Örneğin, bu anlayışa göre bir toplum da, bu türden “kendinde şey özgür bireylerden” oluşan bir patates çuvalı gibidir!. Herbiri “objektif mutlak gerçeklik” olan, varlığı kendinden menkul egozentrik bireylerden oluşmuş bir toplamdır toplum denilen şey!..İşte o çok özenilen Batı medeniyetinin insanları getirdiği nokta! Ulus devlet + tekelci kapitalizm zemininin ürettiği kültür-insan tipleri ve toplum anlayışı..

Bir sistem fonksiyonu olarak gerçekleşen hareketlerimize, biz, “özgür irademizle” yapılan davranışlarımız deriz. Burada “biz” olarak ifade ettiğimiz “benliğimiz” gibi, onun varoluş biçimi olan “davranışlarımız” da izafi oluşumlardır. Kendinde şey olarak varolan bir bireye-“ben’e”- değil, çevreyle ilişkisi içinde izafi olarak her an yeniden yaratılarak varolan gerçek bir bireye-benliğe- ait varoluş biçimleridir.

Özgürlük-özgür irade ve “determinizm” anlayışı..

Önce gene o “ipe bağlı olarak dönmekte olan taş” örneğine dönüyoruz. Sonra da bunu gene belirli bir kuantum seviyesinde bulunan bir elektronun hareketiyle karşılaştırmaya çalışacağız:

Dönmekte olan taş örneğinde, taşın belirli bir andaki konumunu (örneğin yerini ve hızını) bilirse (ki bunlar bilinebilir değerlerdir), hareket yasaları gereğince, onun daha sonraki durumuna-konumuna ilişkin bilgileri de önceden tam olarak söyleyebiliriz. Buna, bilimsel terminolojide “klasik determinizm” deniyor..

Daha ileri giderek buradaki mantığı bütün bir evrene de taşıyabiliriz! Çok basit! Evreni boş bir sahne, nesnelere de bu sahnede yer alan oyuncular olarak düşünürsünüz olur biter! Bu durumda, evrensel varoluş-oluşum süreci dediğimiz şey de, herbiri “kendinde şey” olarak varolan nesnelere arasındaki ilişkilere-etkileşmelere indirgenmiş olacaktır. Birbirlerini etkileyerek mekanik olarak yer değiştiren nesnelere, bu şekilde bir durumdan başka bir duruma geçmiş olurlar. **Böylece, eğer belirli bir anda bütün bu nesnelere konumunu ve hareketini tesbit edebilen-belirleyebilen süper bir bilgisayara sahip olsaydık, bunun aracılığıyla, geleceği de önceden tam olarak bilmemiz mümkün olabilirdi!.Alın işte size idealizmin kaderciliğiyle materyalist bir zeminde yükselen klasik determinizmin kesiştiği nokta!.. Böyle bir bilgisayarın ne zaman yapılacağı, ya da yapıp yapılamayacağı ayrı bir konudur, önemli olan, böyle birşeyin prensip olarak mümkün olup olmamasıdır. Evrenin her yanında aynı şekilde işleyen bir saati de-mutlak bir zaman ölçücü olarak- yukardaki tabloya dahil ederseniz, olay apaçık ortaya çıkar. Mutlak bir uzay-zaman, böyle bir uzay-zamanın içinde, belirli bir anda uzay-zaman koordinatlarıyla varolan mutlak gerçeklikler olarak yer alan varlıklar ve önceden belirlenmiş bir gelecek-kadercilik. İşte size bütün o idealist-materyalist dünya görüşlerinin evrene bakış açısı!...Söylersiniz bana şimdi, böyle bir tablo karşısında**

materyalizmle idealizm arasında ne fark vardır! İkisi de esas olarak aynı varoluş zemininden yola çıkmıyor mu bunların: Belirli bir anda “yoktan var edilmiş”, ya da, “önceden varolan” “boş bir uzay”, ve “mutlak bir zaman” değil midir ikisinde de çıkış noktası? İkisi de mutlak anlamda determinist-yani kaderci değil midir bunların?. Tek fark; birisi, yani idealizm, “mutlak gerçeklikler olarak varolan varlıkları yaratan bir idee vardır” diyor, diğeri, yani materyalizm ise, “hayır, onlar kendinde şeyler olarak zaten vardılar, varolmak için bir idee’ye-yaratıcıya- ihtiyaçları yoktur” diyor!. Beğen beğendiğini!.. Bunların her ikisi de insanlığın içinde gelişip olgunlaştığı ideolojik yapılarıdır. Ama artık o kurtçuk (insan) kelebek haline geldi, buna bağlı olarak da bütün o ideolojik yapılar yıkılıp yok oluyorlar!.

Belirli bir kuantum seviyesinde-potansiyel gerçeklik olarak yörünge hareketi yapmakta olan elektrona gelince, bu durumda artık mekanik dünyanın gerçekleri için (o “özgür bireyler” için) söylediğimiz şeyleri o elektron için de aynen tekrarlayamayız!. Günlük hayatımızda işimize yarayan, mekanik- makroskobik dünyaya ilişkin olarak kullandığımız yaklaşık değerleri bu durumda artık tamamen bir yana bırakmamız gerekecektir.. **Çünkü artık, belirli bir kuantum seviyesindeyken, “kendinde şey” olarak “mutlak-objektif” bir varlığa sahip olmayan bir elektronun (yani, belirli bir anda uzay-zaman içinde belirli bir konuma, hıza, momentuma, enerjiye vb. sahip olmayan bir elektronun) gelecekte ne durumda olacağını da önceden belirlemek mümkün değildir. Bu haliyle, belirli bir konfigürasyon uzayına yayılmış potansiyel bir madde enerji alanından başka birşey olmayan bir “elektronun” “zamana bağımlı olmadan” yaptığı bir hareketten yola çıkarak gelecek için kehanette bulunmak söz konusu olamaz.**

Bu durumdaki bir elektronu, Heisenberg İlkeleri çerçevesinde objektif bir gerçeklik olarak tanımlayabilmek için, önce onunla etkileşerek, onu belirli bir anın içinde yakalayabilmemiz gerekir! Ama bu işi yaptığımız anda da, ortaya çıkan elektron, artık biz onunla etkileşmeye başlamadan önce “bizden bağımsız olarak varolan elektron” değildir! Bizimle ilişki içinde varolan-yaratılan izafi bir gerçekliktir o artık. Ve esas olan da budur! Çünkü, etkileşme-ölçme işlemi-bittiği an, o (yani elektron) tekrar içinde bulunduğu atalet alemine-kuantum seviyesindeki potansiyel gerçeklik haline- dönecektir. Zamana bağlı olmayan bir dünyada atalet hareketine başlayan bir elektronun gelecekteki davranışlarından bahsetmek ise abesle iştigal etmek olurdu!.

Ama biz ne yaparız, ölçme işlemi bitince, üzerinde ölçme işlemi yaptığımız elektrona ilişkin bütün o ölçü değerlerini taşıyan bir hareket denklemi-dalga fonksiyonu-yazarız ve deriz ki, “eğer gelecekte de, dalga fonksiyonu ψ olan bu elektron üzerinde gene bir ölçme işlemi yapacak olsaydık, elde edeceğimiz değerler şu an elimizde bulunan dalga fonksiyonunun karesiyle orantılı olan muhtemel değerler olacaktır”. Yani bu durumda artık tartışma, gerçekleşme ihtimali bulunan değerlerden hangilerinin mümkün olabileceği üzerine olacaktır.

Peki, elektron değilde bir insan söz konusu olsaydı, o zaman ne diyecerdik? Yani, insanların “alınlarında yazılı olan bir gelecek” var mıdır? Ya da, bir insanın belirli bir andaki durumundan yola çıkarak onun gelecekte nerede olacağına, ne yapacağına ilişkin kehanette bulunabilir miyiz?

Belirli bir anda bir insanın varlığını temsil eden nöronal etkinlik (nefs-benlik-self), o anın içinde çevreyle gerçekleşen etkileşmeye bağlı olarak oluşan elektriksel bir reaksiyon modelidir!. Öyle, mutlak bir zaman ve buna ilişkin mutlak bir uzay bulunmadığı için, mutlak bir benlik de söz konusu değildir. Her an yeniden yaratılan izafi bir benliktir “gerçek” olan. **Bu nedenle, her anın içindeki benliğimizi temsil eden nöronal elektriksel model, gerçekleşmesi ihtimal dahilinde olan nöronal etkinliklerden o anın içindeki etkileşmeye göre mümkün hale gelendir. Bu ne mi demek, şöyle düşünelim:**

Bir etkileşme öncesinde beynimizdeki sinaptik yapıyı, etkileşme anında aktif hale gelmesi ihtimal dahilinde olan sinapslardan oluşan potansiyel bir gerçeklik olarak düşünürsek; belirli bir etkileşme, aktif hale gelmesi ihtimal dahilinde olan bu sinapslardan ancak belirli bir kısmının aktif hale gelmesine neden olacaktır. Yani, aktif hale gelme olanağı bulunan sinapslardan hangilerinin aktif olacağını belirleyen, sisteme dışardan gelen girdi-informasyon- oluyor. Bu durumda, birçok ilişkiler-etkileşmeler- sonucunda, bir insanın çeşitli etkilere-etkenlere karşı verebileceği bütün cevapları bir araya getirerek, aynen bir elektrona ilişkin olarak elde ettiğimiz dalga fonksiyonuna benzer bir şekilde söz konusu o kişiye ilişkin olarak da onun muhtemel davranış biçimlerini ihtiva eden bir hareket denklemini çıkarmış-yani onu “tanımış”- oluruz. Bu bilgileri temel alarak da, onun daha sonraki ilişkilerde-süreçlerde gösterebileceği davranışlara ilişkin muhtemel sonuçları belirleriz. Yani, bir insanı ne kadar iyi tanırsak, onun ileride ortaya çıkabilecek davranışlarını da o kadar önceden doğru olarak TAHMİN ETME olanağına sahip olmuş oluruz. Öyle, tek yanlı olarak, “canım istedi yaptım oldu” diyebilecek “kendinde şey” bir “birey” ve “bireysel özgürlük” anlayışı yok yani! İnsanlar daima, gerçekleşmesi ihtimal dahilinde olan davranışlardan belirli bir anın içinde mümkün olanı gerçekleştiriyorlar. Belirli bir anda “özgür irademle yaptım” dediğimiz şey böyle ortaya çıkıyor!

Şimdi, tekrar başa dönerek, ortaya çıkan bu sonuçları toplumsal bir gerçeklik olarak ele almamız gereken insan ilişkileri-davranışları alanına aktarmaya çalışalım:

Daha önce organizmayı bir bilgi işlem sistemi olarak ele alarak onun nasıl çalıştığını görmüştük. Dışardan-çevreden-gelen bilgi (i) alınca sistemin bilgi temelini temsil eden unsur-beyin (A)-bunu değerlendirip işliyor, sonra da, ortaya çıkan sonucu davranış-cevap-olarak gerçekleştirilmesi için sistemin motor gücüne-organlar (B)-veriyordu (bütün bu konuları ayrıntılı olarak www.aktolga.de 6 Nolu Çalışmada ele almıştık). Eğer toplumu da aynen organizma gibi bir bilgi işlem sistemi olarak ele alacak olursak ortaya çıkan durumu şöyle ifade edebiliriz.

Bu durumda sistemin elementleri artık organizmada olduğu gibi hücreler değil insanlardır. Nasıl ki organizmada hücreler biraraya gelerek organları meydana getiriyorlarsa, toplum söz konusu olduğu zaman da bütün toplumsal organları meydana getirenler sistemin elementleri olan insanlardır. Aynı şekilde, toplum söz konusu olduğu zaman da gene bütün organlar sistemin işleyişine göre iki temel fonksiyonel grupta toplanırlar: Çevreden gelen bilgiyi değerlendirerek işleyen toplumsal kurum-kurumlar (A)-ve sonra da bu kurumların oluşturduğu cevapları-davranış modellerini hayata geçiren sistemin motor gücü unsurları (B)..

Ama toplum-hele hele sınıflı toplum-söz konusu olunca olay bu kadar basit değildir. Bu durumda egemen sınıf (A) çevreden gelen-alınan- madde-enerji-informasyonu değerlendirerek işleyen, bunu yaparken de sistemin bilgi temelini sahip çıkararak onu kullanan (zaten bu yüzdendir ki sistemin dominant kutbu haline gelen) unsurdur. Sistemin motor gücü ise, egemen sınıfın hazırladığı davranış modelini hayata geçirenler (B) oluyor.

Bir sistemin bilgi temelini, evrensel bir gerçeklik olarak, her durumda sistemin iki karşıt kutbu olarak A ile B arasındaki ilişkilerle kayıt altında tutulduğu gerçeğinden yola çıkarsak (www.aktolga.de 4.Çalışma), bunun, örneğin kapitalist bir toplum söz konusu olduğu zaman, burjuvazi (A) ile işçi sınıfı (B) arasındaki üretim ilişkileriyle kayıt altında tutulan temel bilgi olduğunu görürüz. Bu haliyle bir bilgi işlem sistemi olarak toplumla bir bilgisayarın çalışma sistemi arasında hiçbir fark yoktur aslında (www.aktolga.de/m24.pdf) !. Gene aynı şekilde toplumsal bir sistemin “işletme sistemi”de, onun belirli bir bilgi temeli üzerinde nasıl çalışacağına işaret eder vb.

Ama tabii toplum söz konusu olunca olay bu kadar mekanik-bir makine gibi- işlemez!! Çünkü bu durumda bilgi temeli hiçbir zaman öyle homojen değildir. Toplumsal bilgi temeli daima eskiden beri varolan, bizim kültür adını verdiğimiz, daha önceki üretim ilişkilerinden kaynaklanan geleneksel yaşam bilgileriyle birlikte kayıt altında bulunurlar. Yani, yeni bir üretim ilişkileri-buna bağlı yaşam bilgileri-doğarken bir anda eskiden beri varolan yaşam bilgileri hemen kayboluvermezler!. Bu nedenle insanlar, daima, eskinin içinden çıkıp gelen reel-yaşayan varlıklardır. Onların davranışlarını belirleyen de, bu homojen olmayan bilgi temelleridir. Her ne kadar içinde yaşanılan üretim ilişkilerinden kaynaklanan yaşam bilgileri zamanla dominant hale gelirse de, iş bu noktaya gelene kadar eskiden kalma kültürel zeminler de varlığını sürdürürler.

Şimdi yavaş yavaş somuta-Türkiye gerçeğine geliyoruz!..

Türkiye gibi kültür ihtilaline maruz kalmış (iki kültürlü) bir toplumda kapitalist üretim ilişkileri henüz daha tek başına bütün bir yaşamı kuşatan, herkes için ortak yaşam bilgilerini (tek bir kapitalist kültürü) üreten (bunu dayatan) bir noktada değildir. Bu nedenle, bir informasyon işleme sistemi olarak ele alındığı zaman sistemin bilgi temeli daima bu kültürel ikiliği de kendi içinde yansıtarak ortaya çıkar. Batı kültürüyle yetişmiş insanların yaşam bilgileri ile İslam'la karakterize olan geleneksel kültürle yetişen insanların yaşam bilgilerine ilişkin bilgi temeli aynı değildir. Bu nedenle, insanların çevreden gelen-alınan madde-enerjiyi-informasyonu değerlendirerek işlerken kullandıkları-sahip oldukları-yaşam bilgileri farklı olduğu için sonuç olarak davranışları da farklı olur. Ki bu da onların "özgürlük" anlayışlarına yansır. Şöyle gösterelim:

Birinci grup insanlar: Batı kültürüne ilişkin yaşam bilgileri + kapitalist kültür-yaşam bilgileri..

İkinci grup insanlar : İslama endeksli geleneksel yaşam bilgileri + kapitalist kültür-yaşam. bil..

Şimdi, bu iki grup insanın, kimliklerini oluştururken ortaya çıkan "özgürlük" ve "özgür irade" anlayışları arasındaki fark nereden kaynaklanıyor-nasıl ortaya çıkıyor onu görelim:

Daha şurada yakın zamana kadar toplumsal yaşamın akışını belirleyenler birinci gruptan insanlardı. Sistemin bütün fonksiyonlarını-yaşam biçimlerini- belirleyen bu insanların sahip oldukları bilgi temeliydi. Açıktır ki, bu durumda, ikinci gruptan olan insanlar için yaşam, kendi özgür iradeleriyle gerçekleştirdikleri davranışlardan ibaret olmuyordu. Bu insanlar, kendi varoluş koşullarını ve yaşamlarını egemen elitin-sınıfın ve onun kültürünün dikte ettiği yaşam bilgilerine göre düzenlemek zorundaydılar. En azından "kamusal alanda" böyleydi bu; insanlar böyle hissediyorlardı, böyle yaşıyorlardı. Bu yüzden de, kendilerini, her an, devlette somutlaşan belirli bir zorlayıcı kuvvete tabi olarak görüyorlar, bu anlamda "özgür olmadıklarını", kendi "özgür iradeleriyle" değil de, devletin onlara dayattığı şekilde yaşadıklarını düşünüyorlardı; kimlik oluşturma sürecinin koşulları onlarda bu türden bir duygusal alt kimliğin oluşmasına neden oluyordu.

Sonra, AK Parti iktidarıyla birlikte "çevre" "merkeze" taşınıp da sistemin işleyişi değişince "özgürlüğümüz elden gidiyor" diye yakınanlar da yer değiştirmiş oldular!. Her ne kadar AK Parti sözcüleri "biz hiçbir şekilde kimin nasıl yaşayacağına-yaşam bilgilerine, kültürüne karışmıyoruz-karışmayacağız" deseler de, birinci grup insanlar hiçbir zaman tatmin olmadılar. Çünkü aslında mesele sadece kimin nasıl giyineceğine, neyi nasıl yeyip içeceğine ilişkin bilinç dışı kültürel değerlerle ilgili değildi!. Bunlarla içiçe geçmiş durumda olan, sistemin-kapitalizmin-işleyişine ilişkin temel bilgiler-bunun da ötesinde- temel fonksiyonu önemli olan. Ki burada da işin içine, bilgiye sahip çıkarak sistemin nasıl işleyeceğini belirleyen egemen-dominant sınıf olma durumu giriyordu. Daha önce, birinci grup insanların sahip oldukları toplam bilgi temeline göre işleyen sistem, otomatik bir şekilde, bu insanları şu

ya da bu biçimde sistemin dominant-egemen unsuru konumuna getirmişti. Herkes-bu grupta yer alıpta en alt basamaklarda bulunan insanlar bile- bu dominant-belirleyici olma durumundan, en azından zihinsel düzeyde ideolojik de olsa bir pay alıyordu!. Egemen sınıfa-elite- dahil olmasalar bile onunla aynı yaşam bilgilerine sahip olma durumu birinci grubun içinde en alt kademelerde bulunan insanlara bile yaşam bilgileri-biçimleri temelinde bir kendine güven-buna bağlı olarak da bilinç dışı bir “ÖZGÜRLÜK” duygusu veriyordu. Ne zaman ki bunlar iktidarı kaybettiler ve onu bir daha (“ötekiler” hem çoğunlukta olduklarından, hem de artık uyandıklarından !) ele geçiremeyeceklerini anladılar, artık bunlar o andan itibaren umutlarını da kaybederek, kendilerini kaybolan o güzel-eski “özgür” günlerini geri getirmek için mücadele eden “özgürlük savaşları” (“M.Kemal’in askerleri”) olarak görmeye başladılar!

Peki neden Gezi?

Gezicilerin ayrıcalığı nedir; kendilerini “batıcı”, “Kemalist”, “modern”, “ilerici” olarak tanımlayan birinci grup dediğimiz insalarda neden bu kadar heyecan yarattı bu hareket? Tam artık bütün umutlarını kaybetmek durumundalar iken, ne oldu, nasıl oldu da “Gezi hareketi” ve “Geziciler” denilen insanlar bunlara-bu antika elitlere yeni bir yaşam umudu kaynağı olabildiler-gençlik aşısı yapabildiler?

İşte tam bu noktada karşımıza yeni Türkiye gerçeği çıkıyor! Gezi hareketinde başı çeken ve ona toplumsal düzeyde meşruiyet sağlayan genç insanlar, eski Türkiye’nin kabukları içinde sıkışıp kalan ve bir türlü doğmakta olan yeni Türkiye’ye uyum-geçiş sağlayamayan eski batıcı-Kemalist elitlere yeni Türkiye’ye geçiş konusunda bir köprü-bu anlamda da, onları sıkışıp kaldıkları eski mevzilerinden öbür tarafa çekip kurtaran bir kurtarıcı el oldular.

Bu işin nasıl başarılı olduğunu-bunun ne anlama geldiğini kavramak için aslında Gezicilerin profillerine bakmak yeterlidir. Gezi hareketine daha sonra katılan öbür “solcu”, “ulusalci” grupları-yol arkadaşlarını falan bir yana bırakırsak, **Geziye çekirdek teşkil eden kadronun içinde iki grup var bence. Birincisi açık: Eski batıcı-orta üst sınıf Kemalist elitin iyi eğitim görmüş, “Batı’ya açık” (bazıları “dünyaya açık” diyorlar, ben buna katılmıyorum!) çocuklarıdır bunlar..İkinciler ise, bunlar, ya gene aynı batıcı Kemalist kesimin daha alt kademelerinin çocuklarıdır, ya da, çevreden (“öteki” Türkiye’den) geldikleri halde, aldıkları Kemalist eğitim sonucunda pozitivist virüsün etki alanı içine girerek bir şekilde daha sonradan birinci gruptakilerle aynı ideolojik atmosfere dahil olmuş bulunan-bu anlamda devşirme-gençlerdir.** Ama hangi kökenden gelmiş olurlarsa olsunlar hepsi de birkaç dil bilirler, iyi bir meslekleri vardır bunların. Yani, bu insanların sorunları öyle işsizlik, ya da yaşam koşullarının kötü olması falan değildir. Kısacası bunlar, her açıdan, konumlarını büyük ölçüde Devletin sağladığı imkanlara borçlu olan eski Kemalist elitist kitleden farklıdır.

Gezi hareketinin içinde yer alan iki grup insanı birbirinden ayırıyorum, çünkü biraz sonra ileriye yönelik olarak projeksiyon yaparken de göreceğimiz gibi, birinci grupta olanlar, siz ne yaparsanız yapın, bunlar eski batıcı-Kemalist elitin yeni Türkiye içindeki “modern” uzantıları olarak kalmaya devam edeceklerdir. Ama ikinci grupta olanların- en azından bir kısmı-yeni Türkiye açısından kazanılabilecek-kazanılması gereken unsurlardır bence. Örneğin, ben kendimi-benim gibi olan insanları- düşünüyorum da, biz nasıl çıkıp geldik ki o kabukların içinden! Şunu unutmayalım, bizim batıcı-Kemalist elit dediğimiz kitle aslında çok küçük bir azınlıktır. Bunların kontrol altında tuttuğu geniş kitle devşirme halk çocuklarından oluşmaktadır. Ama tabi burada aslında şu soruyu da sormak gerekir. Elit kesim dediğimiz o azınlık da son tahlilde aynı devşirme kadronun içinden çıkıp gelmiyor mu? Elbette ki öyle! **Yani bizim hepimiz, son tahlilde, II.Mahmut’tan itibaren başlayan yeni tipten devşirme sisteminin ürünleriyiz.** Ama nasıl ki Osmanlı da bir grup devşirme ta üst kademelere-Devlet yönetimine (Devlet sınıfına) kadar tırmanabiliyordu, aynı

şekilde, Cumhuriyet döneminde de böyle ortaya çıktı yeni elitler. Fakat tabii arada şöyle bir fark da vardı. Cumhuriyet elitleri Devletçi bir kapitalizmle de bütünleştikleri için bunlar bu topraklara daha çok kök salabiliyorlardı..

Ben, her halukârda, özellikle çoğunluğu oluşturan bu ikinci gurup gençlere-bu potansiyele- yeni Türkiye'nin sahip çıkması gerektiğini düşünüyorum!.

Bunların içinde çok yakından tanıdığım kimselerden örnekler verebilirim! İş hayatında çok başarılılar, pırıl pırıl bir zekaları var bu insanların; ama öyle garip birşey ki, sanki yaptıkları işle, dünyaya açık toplumsal yanlarıyla ideolojik kimlikleri arasında korkunç bir kopukluk var! Ve de onlar bunun farkında değiller! Aynı insanda iki farklı dünyayı birarada görebiliyorsunuz. Örneğin, bir tanıdığım, bir yanıyla çok iyi bir mühendis, çalıştığı şirketin dış ilişkilerini sürdürüyor, yani küreselleşme sürecine entegre bir fonksiyonu var, ama öte yandan da saplantı halinde içe kapalı bir Kemalizm anlayışı-“ulusalcılık” var kafasında! İçinde bulunduğu ortama-mahalleye-bağlı olarak bilinç dışı bir şekilde sahip olduğu artık kaybedilmek üzere olunan eski hayal dünyasına-cennete ilişkin (umutsuzca da olsa) bir geriye dönüş hayali var!..Benimle konuştuğu zaman ikna oluyor bu tarafa (yeni Türkiye tarafına) geliyor, ama eve gidipde karısıyla konuşunca gene öbür tarafa (eski Türkiye'ye) geçiyor! Çünkü karısı birinci tür Kemalist Gezicilerden!!..

İşte, Gezi Hareketi'ni yeni Türkiye içinde ortaya çıkacak toplumsal muhalefetin zemini haline getiren potansiyeller bunlardır. Ama bu muhalefet, bugün henüz daha toplumsal olarak yeni Türkiye'ye ilişkin o köşe dönülmediği-o tepe aşılmadığı için, halâ eski Kemalist muhalefetle içiçe ortaya çıkıyor. Onları-Gezicileri- sağlıklı sollu eski Kemalist muhalefet gruplarıyla biraraya getiren diyalektik budur. Eskinin tortuları sanki bir gençlik iksiri bulmuşçasına onlara sahip çıkarak onların etrafını sararken, onlar da, henüz daha yeni Türkiye'nin içinde kendi yerlerini ve kimliklerini bulamamış olmanın verdiği şaşkınlıkla bunda bir sakınca görm! İşin aslı bence budur.

Ben şöyle düşünüyorum: Bir an için bu insanların (en azından ikinci gruptan olanların) beyinlerindeki o ideolojik-bireyci-egoizm virüsünden arındığını düşünün (!), alın işte size yeni Türkiye'yi bilgi toplumuna doğru götürecektir insan potansiyeline çok önemli bir katkı! Türkiye böylesine bir birikimden, bilgi hazinesinden öyle hemen kolayca vazgeçemez! Kısacası, bugün için Kemalist karşı devrim rüzgarlarına gençlik aşısı yapan bu potansiyele bir şekilde sahip çıkılması gerektiğini düşünüyorum ben. Hiçbir şekilde, onların beyinlerini işgal eden Kemalist virüsle uzlaşmadan, bu konuda onlara taviz vermeden, onları, onlar için bir din haline gelen bilimin dilinden konuşarak ikna etmenin mümkün olduğuna inanıyorum!. Siz bu insanlarla oturun sabaha kadar dinsel bir terminolojiyle dinsel çerçeve içinde tartışın, bunlara tarihten, geleneklerden falan bahsedin onları ikna edemezsiniz. Ama oturun bu insanlarla bilimsel bir dille sistem teorisini, varoluşun genel izafiyet teorisini, kuantum teorisini tartışın, bu zeminde, “özgürlük” nedir bunu tartışın, “özgür irade” nedir, bunun nörobiyolojik-nöropsikolojik temelleri nelerdir bunları tartışın, bir yerde mutlaka ortak bir noktada buluşacaksınız!. Ben bu işe talibim! Ve bütün bu arkadaşları yeni, demokratik bir Türkiye'nin yaratılması mücadelesinde bu türden bir tartışmaya-diyaloğa, ortak bir sentez yaratmaya davet ediyorum!..

Kemalizm ise Kemalizm, İslam ise İslam, Batı ise Batı, bilimse bilim..bütün bunların hepsi var bizim içimizde. Birimizde bir taraf, diğerimizde öteki taraf ağır basmış şimdiye kadar, ama son tahlilde hepimiz bir şekilde bütün bu değerlerin-bilgi temellerinin çatıştığı, etkileştiği birer alan haline gelmişiz ve bir şekilde hepimiz bu etkileşmelerin şu ya da bu şekilde bir sentezi olmaya adayız. İşte yeni Türkiye'nin insan malzemesi budur, bu olacaktır. Hem sonra, aptal mıyız biz, niye bu kadar farklı kültürleri-yaşam bilgilerini, bilgi temellerini bir yana itelim ki, neden bunları kucaklamıyoruz ki!..Varsın “İslamcı” Batı kültürüne, “batıcı” da İslama, İslam kültürüne mesafeli dursun!. Neden hepimiz aynı olmaya çalışalım ki!..Herkes birbirine

saygılı olsun, biribirinin varlığını kabul etsin yeter!. Örneğin ben “Kemalist”, ya da “dinci” değilim, “ateist” de değilim, bunları eleştiriyorum da, ama şunu da biliyorum ki, bunların hepsi var bu potanın içinde-benim içimde!. Son iki yüz yıldır katettiği bir yol var bu ülkenin-bu halkın..Şu, ya da bu şekilde yaşanmış bir ortak tarihimiz var. Bunun bir kısmını yaşanmamış varsayabilir miyiz? Diyalektik düşünce bir yaz boz tahtası değildir ki!. Eskinin inkârı, eskiyi tahrip ederek onu yok var saymak anlamına gelmez ki!. Hem sonra, biz yok varsaysak ne olacak, bu durumda kafamızı kuma gömmüş oluruz o kadar!. Çünkü, o an o bizim beynimizdeki sinapslarda var olmaya devam ediyor!..Bunları-bu sinapsları da öyle bir anda yok edemeyiz ki!..Bir an için yokettiğimizi düşünelim, o zaman da biz, biz olamayız!. Çünkü, bütün o gel-gitlerle birlikte varız biz. Benim babam İslam kültürünün içinden yoğrulmuş olarak geliyordu, ama annem Kemalistti (sonra ben solcu olunca o da benimle birlikte solcu olmuştu tabi!.) E..ben şimdi annemi bıraktıpta babama mı sarılacağım! Bunların ikisi de var benim içimde, ama ben ne “İslamcıyım” ne de “Kemalist”! Ben-biz bu toprakların ürünü olan bir senteziz..